

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI*Rahmankulova Adolat Xushbakovna*

ПРОБЛЕМЫ РЕАБИЛИТАЦИИ НАСИЛЬСТВЕННО ПЕРЕСЕЛЕННЫХ НАРОДОВ

В УЗБЕКИСТАН В 1930 – 1940-е ГОДЫ..... 11-19

Назирхожаев Мухаммадалихожа Касимхожаевич

ФОРМИРОВАНИЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ ЛАГЕРЕЙ ДЛЯ СОДЕРЖАНИЯ ЯПОНСКИХ

ВОЕННОПЛЕННЫХ В СОВЕТСКОМ СОЮЗЕ..... 20-29

Kaypova Malika Dautbay qizi

MUSTAQILLIQ YILLARIDA TURIZM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR..... 30-33

Sobirova Dilfuza, Mirzaaxmedov Xabibullo, Odiljonov Xayitali

QO'QON XONLIGINING DIPLOMATIK ALOQALARI 34-39

Raupova Mushtariybegim Ilxomjon qizi

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGINING MA'MURIY-HUDUDIIY BOSHQARUVI

TARIXSHUNOSLIGI 40-47

Сапарбаев Бунёд Хуррамбек оглы

ДИПЛОМАТИЯ И ТОРГОВЛЯ НА ПЕРИФЕРИИ ИМПЕРИЙ: ВЗАИМООТНОШЕНИЯ

ХИВИНСКОГО ХАНСТВА И РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ

МУХАММАД РАХИМХАНА I (1806–1825) 48-54

Рузибоев Самандарбек, Ахмадбекова Ўғилой

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОИЗВЕДЕНИЯ АБУ РАЙХОНА БЕРУНИ

«АЛ-АСАР АЛЬ-БАКИЯ»: МЕТОДОЛОГИЯ, ИСТОЧНИКИ И КУЛЬТУРНО-

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЕ ВОЗЗРЕНИЯ 55-64

Tilovov Mirqosim Amanturdiyevich

OLTINSOY TUMANI ARXEOLOGIK XARITASI 65-70

Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li

O'ZBEKISTONDA NEFT VA GAZ SANOATI TARIXI (1900-1950 YILLAR) 71-76

Abdurasulov Akmaljon

TURKISTONDA MATBAACHILIKNING VUJUDGA KELISHIDAGI HAMKORLIK

ALOQALARI TARIXI..... 77-86

Abatov Aydos

QORAQALPOG'ISTONDA SANOATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH

BOSQICHLARI (XX ASR II YARMI) 87-90

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI*Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna*

THE EFFECTS OF GREEN ECONOMY IMPLEMENTATION ON ECONOMIC GROWTH

IN DEVELOPING COUNTRIES..... 91-99

Jumabayev Adilbek Bazarbayevich

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF REGIONAL ECONOMIC POTENTIAL 100-107

<i>Jaxbarov Jamshidbek Tilavoldi o'g'li</i> BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH	108-114
<i>Fayzieva Dilyora Shamsitdin kizi,</i> INSTITUTIONAL PRISM OF DIGITAL DIVIDENDS: THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL AND "ANALOG COMPLEMENTS" ON THE DYNAMICS OF SOCIO-ECONOMIC INEQUALITY.....	115-123
<i>Турдыев Гайрат Ялгашевич</i> РАЗВИТИЕ АВТОКОЛОНИ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ТРАНСПОРТНЫХ РЕФОРМ: ИСТОРИЧЕСКИЙ И СОВРЕМЕННЫЙ ЭТАПЫ.....	124-129
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHAR AHOLISINING IJTIMOY MUAMMOLARINING IJTIMOY FALSAFIY TAHLILI ..	130-134
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> INSONIYAT TARIXI VA DINIY BAG'RIKENGLIK	135-139
<i>Karimov Raxmat Raxmanovich</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖЦИВИЛИЗАЦИОННОЙ ФИЛОСОФИИ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ	140-146
<i>Ergashev Urolbek Berkinovich</i> NAZARIY FALSAFANI TASNIFLASHDA AHMAD TOSHKO'PRIZODA YONDASHUVI.....	147-151
<i>Raximdjanova Dilnavoz Sunnat qizi</i> IBN RUSHDNING TAFAKKUR ERKINLIGI HAQIDAGI QARASHLARI.....	152-155
<i>Abdunazarov Lutfillo Mamanovich</i> YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA URBANIZATSIYA JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI	156-160
<i>Tangirov Nizom Abduraxmonovich</i> NOOSFERA VA BARQAROR RIVOJLANISH PARADIGMASINING FALSAFIY-METODOLOGIK ASOSLARI	161-166
<i>Yusupova Nargiza Ro'stamovna</i> O'ZBEK ETNOMUSIQASIGA OID TARIXIY MANBA VA MUTAFAKKIRLAR ETNOMUSIQA BORASIDAGI QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI.....	167-172
<i>Xudoykulov Azamat Beshumovich</i> MA'NAVIY BARKAMOL YOSHLAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA G'OYAVIY TARBIYANING O'RNI	173-177
<i>Xamdamov Behzod</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR DUNYOQARASHIDA VATANPARVARLIK G'OYALARINING FALSAFIY-TARIXIY ASOSLARI	178-185
<i>Bekchanov Sanjar Ibragimovich</i> "MODERNIZATSIYA" TUSHUNCHASINING IJTIMOY-FALSAFIY MOHIYATI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA MILLIY KONSEPSIYALAR.....	186-190
<i>Adizov Azim Tolibovich</i> IJTIMOIY KONFRONTATSIYANING TUZILISHI VA DINAMIKASI.....	191-196

<i>Eshmurodov Nabillo</i> GLOBALLASHUV JARAYONIDA SHAXS MA'NAVİYATINING TRANSFORMATSIYASI VA BEGONALASHUV MUAMMOSI	197-201
<i>Yokubov Suxrob Firdavsovi</i> TASAVVUF TA'LIMOTINING G'OYAVIY MANBALARI	202-206
<i>Najimidinova Dilnoza Gulomjonovna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK MILLIY OILASINING IJTIMOIY-FALSAFIY MASALALARI	207-210
<i>Otokulov Abror Sobirkulovich</i> JAMIYATDA MA'NAVIY-AXLOQIYLIKNI YUKSALTIRISHDA SHAXS MAS'ULIYATINI OSHIRISH OMILI	211-217

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Maxamadaliyeva Zuxra Baxrom qizi, Adilova Nasiba Raximboy qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA MADANIY METAFORALARNING MOHIYATI	218-222
<i>Xusainova Zilola Yuldashevna, Yangibayeva Surayyo Gulumboyevna</i> DIAXRON KORPUS ALGORITMLARI	223-228
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> POLITICAL EXILE AND PERSONAL IDENTITY IN LORD BYRON'S LIFE AND WORK	229-233
<i>Karimova Ozodaxon Avazxon qizi</i> A LINGUO-PRAGMATIC STUDY OF INFORMAL SPEECH IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES: COMPARATIVE ANALYSIS OF COMMUNICATIVE STRATEGIES, SOCIOCULTURAL CONTEXTS, AND PRAGMATIC FUNCTIONS	234-240
<i>Айтмуратова Турсынай Маратовна</i> КОНЦЕПТ «ТРУД» В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	241-244
<i>Fayzullayeva Zebuniso Abdukarimovna</i> KONYUNKTIVNING SEMANTIK-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI	245-248
<i>Sodikova Vasilakhon, Gavharoy Isroiljon qizi</i> THE ISSUES OF INFORMATION SECURITY AND RELIABILITY IN MODERN JOURNALISM	249-258
<i>Холикова Замира</i> СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ-ЗООНИМОМ «СОБАКА» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ	259-272

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Турсунова Маликахон Улугбековна</i> СООТНОШЕНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ РАНГОВ С КВАЛИФИКАЦИОННЫМИ КЛАССАМИ ДОЛЖНОСТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЗНАЧЕНИЯ КЛАССОВ И РАНГОВ В ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	273-286
<i>Karaketova Dilnoza Yuldashevna</i> JINOYAT SUBYEKTINI TAVSIFLOVCHI BELGI SIFATIDA RETSIDIV	287-294
<i>Мируктамова Феруза Лутфуллаевна</i> ПРАКТИКА ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВ ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ И БЕЗОПАСНОСТИ ДЕТЕЙ ОТ ИНФОРМАЦИОННЫХ УГРОЗ	295-300

<i>Xodjiev Yunus Muxitdinovich</i> MULK HUQUQIDAN VOZ KECHISHNING AYRIM MASALALARI.....	301-309
<i>Akayeva Marapat Abduxalikovna</i> FUQAROLIK HUQUQIDA ASSOSSIZ BOYLIK ORTTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA ...	310-317
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ENERGETIKA SEKTORIDA ATROF-MUHITGA TA'SIRNI BAHOLASH TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING HUQUQIY SHART-SHAROITLARI.....	318-326
<i>Jiyenbayev Baxadir Ospanovich</i> EKOLOGIK AUDITNI HUQUQIY TA'MINLASHGA DOIR HUQUQIY NORMALARNING ILMIY VA NAZARIY MOHIYATI	327-332
<i>Шомуратова Пальмира Комил қизи</i> РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА СОСТЯЗАТЕЛЬНОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ: ПРЕДЕЛЫ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСИЛЕНИЯ	333-339
<i>Калдарбеков Асылжан Оспанович</i> РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ПРАВОВАЯ ОХРАНА ЗЕМЕЛЬ ЛЕСНОГО ФОНДА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА	340-351
<i>Istamova-Fayzullaeva Dilafruz Oybek qizi</i> SOMATIK HUQUQLARNING NAZARIY TALQINI: GERMANIYA VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY HUQUQIY TAHLIL	352-359
<i>Urakov Djaxongir Rajabovich</i> PROKURATURA ORGANLARINING YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTİKASINI AMALGA OSHIRISH BORASIDA HAMKORLIK FAOLIYATI	360-365
<i>Байтурова Ауда Набиевна</i> СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	366-373
<i>Xushvaqtov O'tkir Temirovich</i> VOYAGA YETMAGANLAR JINOYATCHILIGI TUSHUNCHASI NAZARIY VA QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	374-382
<i>Mustafaqulov Dilshod Salomovich</i> NORMA IJODKORLIGI JARAYONIDA QONUNIYLIK PRINSIPI	383-389
<i>Nomazov Ixtiyor Ismailovich</i> ISBOT QILISH ELEMENTI SIFATIDA KO'RSATUVLARNI OLDINDAN MUSTAHKAMLAB QO'YISH	390-394
<i>Xoliqnazarov Farhod Bozor o'g'li</i> INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI JINOIY-HUQUQIY HIMOYA QILISH MASALALARI ...	395-399
<i>Normuratov Aktam Tulaboy o'g'li</i> OLIY TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI JALB QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	400-403
<i>Шомахсудов Шоакрам Шомуратович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ОСОБЕННОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	404-411
<i>Rasulov Baxtiyor Shavkatovich</i> O'ZBEKISTONDA ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK NAZORATNI KUCHALTIRISH MASALALARI.....	412-418

<i>Javlijeva Gullola Abdurahim qizi</i> IJARA MEHNATI — NOTIPIK MEHNAT MUNOSABATLARINING SHAKLI SIFATIDA.....	419-425
<i>Babaeva Irodakhon Erkinjon qizi</i> ISSUES OF IMPLEMENTING INTERNATIONAL LEGAL NORMS IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE INTO THE NATIONAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	426-434
<i>Ядгаров Шахрух</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК СУБЪЕКТА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА.....	435-439
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING FIZIKA FANIDAN NOSTANDART TOPSHIRIQLARNI BAJARISH ORQALI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH.....	440-446
<i>Ismaylov Azerbay Saparniyazovich</i> SUN'IY INTELLEKTNING TA'LIMDAGI O'RNI.....	447-451
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Baxodirovna</i> MAKTABGACHA TA'LIMDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARNI MILLIY MODEL BILAN UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	452-457
<i>Raximova Lolaxon Abduraximovna</i> TALABALARNING KLINIK QAROR QABUL QILISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA BIOFIZIK DIAGNOSTIKA TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATIV O'QITISH METODIKASI.....	458-462
<i>Toshmamatova Munisa Toshmamatovna</i> UMUMTA'LIM FANLARIDAN DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING MAVJUD HOLATI TAHLILI.....	463-466
<i>Raximdjanova Malikaxon Gapurdjanovna, Baybabayeva Shoiraxon Ismatovna</i> INTERCULTURAL COMPETENCE AND REFLECTIVE LEARNING IN GLOBALIZED HIGHER EDUCATION: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	467-473

Received: 1 December 2025
Accepted: 15 December 2025
Published: 30 December 2025

Article / Original Paper

THE SOCIO-PHILOSOPHICAL ESSENCE OF THE CONCEPT OF “MODERNIZATION”: CONTEMPORARY APPROACHES AND NATIONAL CONCEPTS

Bekchanov Sanjar Ibragimovich

Independent Researcher at the “Institute for Socio-Spiritual Studies”
under the Republican Center for Spirituality and Enlightenment

E-mail: bekchanovsanjar12@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-4564-8155>

Abstract. This article examines the socio-philosophical essence of modernization, contemporary theoretical interpretations of the concept, and the national model of modernization in the context of Uzbekistan. The study analyzes classical and modern theories of modernization based on the views of M.Veber, S.Huntington, and S.Eisenstadt, assessing their relevance and limitations. It also evaluates the contributions of Uzbek scholars A.Ergashev, N.Juraev, and Sh.Karimov, substantiating the interconnection between modernization, national values, historical memory, and social consciousness.

Keywords: modernization, socio-philosophical analysis, human capital, national values, digital transformation, Eisenstadt, Weber, Huntington, Uzbekistan model, social consciousness, modernization theories, modernization process.

“MODERNIZATSIYA” TUSHUNCHASINING IJTIMOY-FALSAFIY MOHIYATI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA MILLIY KONSEPSIYALAR

Bekchanov Sanjar Ibragimovich

Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi

“Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar” instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada modernizatsiya tushunchasining ijtimoiy-falsafiy mohiyati, uning zamonaviy nazariy talqinlari va O'zbekiston sharoitidagi milliy modernizatsiya modeli tahlil qilinadi. Modernizatsiya jarayonining klassik va zamonaviy nazariyalari M.Veber, S.Hantington, S.Ayzenstadt qarashlari asosida o'rganilib, ularning dolzarbligi va cheklangan jihatlari baholanadi. Shuningdek, mahalliy olimlar A.Ergashev, N.Jo'raev, Sh.Karimovlarning qarashlari tahlil qilinib, modernizatsiyaning milliy qadriyatlar, tarixiy xotira va ijtimoiy ong bilan uzviy bog'liqligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: modernizatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil, inson kapitali, milliy qadriyatlar, raqamli transformatsiya, Ayzenstadt, Veber, Hantington, O'zbekiston modeli, ijtimoiy ong, modernizatsiya nazariyalari, modernizatsiya jarayoni.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI11Y2025N27>

Kirish. Modernizatsiya tushunchasi zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tafakkurning eng yetakchi kategoriyalaridan biri sifatida jamiyatning tub mohiyatini anglashda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Modernizatsiya jarayonlari jamiyatning iqtisodiy asoslaridan tortib siyosiy boshqaruv tizimiga, madaniy qadriyatlardan tortib ijtimoiy ongga qadar barcha sohalarni qamrab oladi. Shu ma'noda modernizatsiya faqat texnologik yangilanish yoki ishlab chiqarishni

modernlashtirish emas, balki jamiyatning butun strukturasi qayta ko'rib chiqishga, mavjud institutlar va qadriyatlarni zamon talablari bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan murakkab falsafiy jarayondir [1; 32]. Zamonaviy modernizatsiya nazariyalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, modernizatsiya tushunchasi vaqt o'tishi bilan sezilarli ravishda kengaydi. Avvalgi yondashuvlarda u asosan G'arb jamiyatlari taraqqiyotining tipik modeli sifatida qaralgan bo'lsa, bugungi ilmiy qarashlarda har bir jamiyatning o'z tarixiy-madaniy imkoniyatlari va rivojlanish yo'li mavjudligi e'tirof etilmoqda [4; 12]. Demak, modernizatsiyani universal standart sifatida emas, balki ko'p yo'lli va ko'p manbali jarayon sifatida tushunish zarur.

O'zbekistonda modernizatsiya jarayonlari mustaqillik yillaridan buyon davlat rivojlanish strategiyalarining asosiy tamoyiliga aylandi. So'nggi o'n yilliklarda iqtisodiy liberallashtirish, davlat boshqaruvini optimallashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, ta'lim tizimini modernlashtirish va fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlarning barchasi jamiyatning zamonaviy talab va ehtiyojlarga moslashuvchan bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Biroq modernizatsiya jarayoni faqat amaliy islohotlar bilan cheklanmaydi; u chuqur falsafiy asos, ijtimoiy ongning yangilanishi va milliy o'zligimizni saqlagan holda global taraqqiyotga integratsiyalashuvni talab qiladi [5; 54].

Modernizatsiyaning ijtimoiy-falsafiy mohiyatini anglash, avvalo, uning jamiyat taraqqiyotidagi o'rnini to'g'ri baholashni taqozo etadi. Texnologik o'sish va iqtisodiy modernizatsiya jamiyatni rivojlantirishning tashqi omili bo'lsa, inson kapitali, ma'naviy qadriyatlar va ijtimoiy ongning o'zgarishi jarayonning ichki mazmunini tashkil etadi. M.Veber, S.Hantington, S.Ayzenstadt kabi olimlarning qarashlari modernizatsiyaning turli qirralarini ochib berish imkonini bersa-da, ularning nazariyalari har doim ham zamonaviy jamiyatlarning murakkablik darajasini to'liq aks ettirmaydi. Shu sababli bu masalani milliy kontekstda qayta o'rganish muhimdir. O'zbekistonlik olimlarning, jumladan, A.Ergashev, N.Jo'raev, Sh.Karimovlarning tadqiqotlari modernizatsiya jarayonining mahalliy xususiyatlarini chuqur tahlil qiladi. Ularning ta'kidicha, modernizatsiya milliy qadriyatlarni inkor etish emas, aksincha, ularni zamonaviy taraqqiyot talablariga mos holda yangilashdir [6; 61; 7; 89]. Bu yondashuv milliy modernizatsiya modelining falsafiy asosini belgilab beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Klassik modernizatsiya nazariyalarida (M.Veber, E.Dyurkgeym, T.Parsons) jamiyatning an'anaviydan ratsional tizimga o'tishi asosiy omil sifatida talqin etiladi [2]. Ikkinchi avlod nazariyalari, xususan S.Hantington, I.Valersteyn kabi tadqiqotchilar esa modernizatsiyani global jarayon, iqtisodiy markaz va periferiya o'rtasidagi tengsiz munosabatlar bilan bog'laydi [3].

XXI asrga kelib "ko'p yo'lli modernizatsiya" yondashuvi shakllanib, har bir jamiyatning o'z tarixiy-madaniy asoslariga tayanib modernizatsiya yo'lini belgilashi mumkinligi ilmiy asoslab berildi [4]. Mahalliy tadqiqotchilar modernizatsiya jarayonlarini milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishga alohida urg'u beradilar. Jumladan, A.Ergashev modernizatsiyani jamiyatning o'zgarishga moslashuv qobiliyati sifatida talqin qiladi [5]. N.Jo'raev modernizatsiyaning mafkuraviy asoslari va ijtimoiy ongdagi o'zgarishlarga ta'sirini tahlil qiladi [6]. Sh.Karimov esa modernizatsiya jarayonlarida davlat boshqaruvi islohotlarining o'rnini va samaradorligini alohida ta'kidlaydi [7].

Muammo tadqiq qilishda tizimli tahlil, taqqoslash hamda falsafiy umumlashtirish metodlariga tayanildi.

Muhokama va natijalar. Modernizatsiya jamiyat taraqqiyotining ichki va tashqi mexanizmlarini o'zida mujassam etgan murakkab ijtimoiy-falsafiy jarayondir. Uning falsafiy mohiyatini tushunish uchun, avvalo, modernizatsiya inson faoliyatining sifat jihatidan o'zgarishiga asoslanishini ta'kidlash zarur. Texnologik yuksalish, ishlab chiqarish samaradorligining oshishi yoki raqamli infratuzilmaning kengayishi modernizatsiyaning tashqi ko'rsatkichlari bo'lib, jarayonning asl mazmuni inson ongidagi o'zgarishlar, ijtimoiy munosabatlarning qayta shakllanishi va qadriyat tizimining yangilanishi orqali namoyon bo'ladi [1; 34]. M.Veberning modernizatsiyani ratsionallashtirish jarayoni sifatida talqin etishi muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi, biroq uning yondashuvi asosan G'arb sivilizatsion tajribasiga tayanadi [2; 45]. Bu yondashuv modernizatsiyaning global ko'lamini to'liq qamrab olmaydi, chunki zamonaviy dunyoda modernizatsiya ko'plab madaniy va sivilizatsion modellar asosida kechmoqda. Ayzenstadtning "ko'p yo'lli modernizatsiya" nazariyasi esa bu masalani kengroq izohlab, modernizatsiyaning yagona universal modeli mavjud emasligini ilmiy asoslaydi [4; 12]. Mazkur pozitsiyani zamonaviy jarayonlarga eng mos yondashuvdir.

A.Ergashevning fikricha, modernizatsiya inson kapitalining o'sishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, ijtimoiy tizimlarning moslashuvchanligini ta'minlaydi [5; 58]. Inson kapitali modernizatsiyaning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida e'tirof etilmasa, faqat texnik yoki iqtisodiy modernizatsiya jamiyatni sifat jihatdan yangilashga olib kelmaydi. Shu nuqtai nazardan, falsafiy modernizatsiya insonning o'zini anglash darajasining o'sishi bilan boshlanadi.

O'zbekiston modernizatsiya jarayonini global tendensiyalarni hisobga olgan holda, ammo milliy qadriyatlar va tarixiy xotirani saqlagan holda amalga oshirmoqda. Bu yondashuv Ayzenstadt tomonidan asoslangan "ko'p yo'lli modernizatsiya" konsepsiyasiga to'liq mos keladi [4; 12].

O'zbekiston modelining asosiy xususiyatlarini quyidagicha umumlashtirish mumkin: Bosqichma-bosqich islohotlar - davlat boshqaruvi, iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarida izchil modernizatsiya olib borilmoqda [7; 92]. Milliy qadriyatlar bilan integratsiya - modernizatsiya jarayonlari an'anaviy dunyoqarashni inkor etmaydi, aksincha, uni zamonaviy talablarga moslashtiradi. N.Jo'raevning fikricha, ijtimoiy ong evolyutsiyasi modernizatsiyaning ajralmas qismidir [6; 61], bu yondashuv modernizatsiyaning mohiyatini to'g'ri ochib beradi. Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash - S.Hantington modernizatsiya jarayonlarida beqarorlik xavfi kuchayishini ta'kidlagan bo'lsa [3; 78], O'zbekiston tajribasi bu xavflarni faol boshqarish va barqarorlikni saqlash orqali modernizatsiya samaradorligini ta'minlamoqda. O'zbekiston modernizatsiyasi G'arb modellaridan farqli ravishda inson omilini birlamchi o'ringa qo'yadi. Bu yondashuv modernizatsiyani faqat yangilanish emas, balki jamiyat o'zligini anglash jarayoni sifatida talqin qilish imkonini beradi.

XXI asrning asosiy modernizatsiya yo'nalishlaridan biri - raqamli transformatsiya. Bu jarayon nafaqat texnik o'zgarishlar, balki axborot oqimi tezlashuvi, ijtimoiy strukturadagi o'zgarishlar, yangi kommunikativ muhit shakllanishini ham o'z ichiga oladi. Raqamli texnologiyalar insonning kundalik hayotiga chuqur kirgani sari shaxsiy erkinlik, axloqiy me'yorlar, ma'lumot xavfsizligi kabi masalalar falsafiy muammoga aylanmoqda [3; 141]. Raqamli modernizatsiya ikki tomonlama xususiyatga ega: bir tomondan, u jamiyatning samaradorligini oshiradi, yangi imkoniyatlar yaratadi; ikkinchi tomondan, insonning axborot makonida tanqidiy fikrlash qobiliyati, ma'naviy immuniteti va shaxsiy identifikatsiyasiga bosim

kuchayadi. Shu bois O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiyani ma'naviy-ma'rifiy ishlar bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Modernizatsiya jarayoni texnologiyalarni emas, balki insonni markazga qo'ygan holda amalga oshirilishi zarur.

So'nggi yillardagi o'zgarishlar O'zbekiston modernizatsiya strategiyasining amaliy natijalarini ko'rsatmoqda:

Birinchidan, iqtisodiyotning ochiqqligi va raqobatbardoshligi oshdi, eksport bozorlari kengaymoqda;

Ikkinchidan, raqamli davlat boshqaruvi shakllanib, boshqaruv jarayonlari soddalashdi;

Uchinchidan, ta'lim sohasida xalqaro standartlar joriy etildi, oliy ta'lim qamrovi sezilarli kengaydi;

To'rtinchidan, fuqarolik jamiyatining faolligi oshib, ijtimoiy institutlar modernizatsiya talablariga moslashmoqda.

Mazkur natijalar O'zbekistonning milliy modernizatsiya modeli o'zining ichki mantiqiga, tarixiy asoslariga va global talablarga mos ravishda shakllanayotganini tasdiqlaydi. Eng muhimi, modernizatsiya jarayonida inson kapitali va madaniy merosni rivojlanishning asosiy omili sifatida e'tirof etilishi milliy modelni barqaror qiladi.

Xulosa. Modernizatsiya jamiyat taraqqiyotining murakkab, ko'p qirrali va uzluksiz jarayonidir. Uning ijtimoiy-falsafiy mohiyati inson kapitalining rivoji, ijtimoiy tizimlarning moslashuvchanligi, yangiliklarni qabul qilish qobiliyati va milliy qadriyatlar bilan uyg'unlikda namoyon bo'ladi. Modernizatsiya jarayoni nafaqat iqtisodiy va texnologik o'zgarishlarni, balki jamiyatning o'zini anglash darajasi, ijtimoiy ong, ma'naviy qadriyatlar va madaniy identifikatsiya kabi chuqur jarayonlarni ham qamrab oladi. Shuning uchun modernizatsiya faqat tashqi ko'rsatkichlar - texnika, infratuzilma yoki boshqaruv uslublarining yangilanishi emas, balki jamiyatning ichki hayoti, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimining sifat jihatdan o'zgarishini ham anglatadi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, modernizatsiya jarayoni mahalliy an'ana, tarixiy xotira va milliy mentalitetni inobatga olgan holda amalga oshirilsa, jarayon barqaror va izchil natija beradi. Milliy o'zlikni saqlagan holda yangilanishga intilish, jamiyatning modernizatsiya jarayoniga nisbatan ijtimoiy ishonchini mustahkamlab, islohotlarning chuqur ildiz otishiga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, transformatsiyaning sun'iy emas, balki tabiiy va evolyutsion xarakterga ega bo'lishini ta'minlaydi. Shuningdek, O'zbekistonning modernizatsiya modeli inson kapitaliga tayangan holda, ta'lim, fan, innovatsiya va raqamli savodxonlikni rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi. Bu yondashuv jamiyatning zamonaviy global jarayonlarga moslashuvchan bo'lishini kuchaytiradi. Tizimlarning ochiqqligi, samaradorligi va boshqaruvning shaffofligi esa modernizatsiyaning institutsional poydevorini mustahkamlaydi.

Adabiyotlar/Литературы/References:

1. Toffler E. Tret'ya volna. – M.: AST, 2008. – 512 b.
2. Veber M. Protestantskaya etika i dukh kapitalizma. – M.: Progress, 1990. – 352 b.
3. Huntington S. Political Order in Changing Societies. – New Haven: Yale Univ. Press, 1968. – 488 p.
4. Eisenstadt S.N. Multiple Modernities // Daedalus. – 2000. – Vol. 129. – P.
5. Ergashev A. Modernizatsiya jarayonlarining falsafiy tahlili. – Toshkent: Fan, 2015. – 210 b.

6. Jo'raev N. Modernizatsiya va ijtimoiy ong evolyutsiyasi. – Toshkent: Universitet, 2018. – 190 b.
7. Karimov Sh. Davlat boshqaruvini modernizatsiya qilishning nazariy asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 230 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).